

СТАНОВИЩЕ

от доцент д-р Иванка Асенова от ЮЗУ „Неофит Рилски“, член на научно жури

ОТНОСНО: конкурс за заемане на академична длъжност „Професор” в професионално направление 1.2.Педагогика (Специална педагогика – Логопедия), обявен в ДВ, бр.33/17.04.2018г. от СУ „Св. Климент Охридски“

Единствен кандидат в конкурса е д-р Нели Цветанова Василева, доцент по Специална педагогика (Логопедия) в катедра Специална педагогика, ФНПП при СУ „Св. Климент Охридски“

1. Кариерен профил на кандидата

Доцент д-р Нели Василева завършва висшето си образование през 1984 г. в МГПИ „В. И. Ленин“, Москва, СССР, със специалност Дефектология (Логопедия). През 1992 г., след успешна защита на дисертационен труд: „Особенности невербалного и вербалного мышления у подростков с общим недоразвитием речи“, придобива образователната и научна степен “доктор” (ВАК при МС на СССР). През 2000 г. получава научното звание “доцент” (ВАК), а през 2015 г. – научната степен “доктор на науките“ (СУ) със защитен дисертационен труд: “Профил на невропсихично развитие при деца от предучилищна възраст“.

Доцент Василева започва професионалното си развитие като логопед, като в периода от 1984 до 1985 г. работи в логопедичен кабинет в град Русе. От 1985 до 1993 г. е асистент, а от 1993 до 1999 г. – главен асистент по Специална педагогика към Педагогически факултет на Шуменски университет. От 2000 до 2002 г. Василева е доцент по Специална психология към катедра Специална педагогика на Педагогически факултет

на Шуменски университет. От 2003 до 2016 г. е преподавател по съвместителство (1/2 щат) в катедра Специална педагогика към Педагогически факултет на Шуменски университет, а от 2003 г. до сега е щатен преподавател към катедра Специална педагогика на ФНПП на Софийски университет – доцент по специална педагогика (логопедия).

Същевременно, доцент Василева има преподавателска дейност и в други университети: била е хоноруван преподавател в магистърска програма „Логопедия“ към Департамент „Когнитивна наука“ на НБУ от 1999 до 2009 г., в магистърска програма по Логопедия към Институт по дефектология на Философски факултет на Скопски университет, Република Македония в периода 2004 – 2005 г., и в магистърска програма „Училищна психология“ към Пловдивски университет. Освен това, в периода след 1992 г., е лектор в следните курсове за СДК: „Логопедия“ и „Олигофренопедагогика“ към ВПИ – Шумен; „Логопедия“ към Тракийски университет – Стара Загора; „Предучилищна логопедия“, „Педагогическа психология“ и „Подготовка на учители за работа с деца със специални образователни потребности“ към Софийски университет.

Освен в преподавателска, доцент Василева е активно ангажирана и в административно-организационна дейност. От 1994 до 1998 г., и от 2000 до 2002 г., е ръководител на катедра Специална педагогика към Педагогически факултет на Шуменски университет. Доцент Василева е ръководител и на магистърска програма „Логопедия“ към ФНПП на СУ за български студенти от 2006 г. досега, а за чуждестранни студенти – от 2013 г. досега.

2. Описание на представените материали

Представените материали по конкурса осигуряват в пълен обем информацията, необходима за количествената и качествена оценка на академичното и научно развитие на кандидата.

Общият брой на научната продукция на доцент Василева е 94, сред които 2 монографии, 3 глави от книги и един учебник в съавторство, 1 дисертационен труд за присъждане на ОНС “доктор” и 1 дисертационен труд за научната степен “доктор на науките”, 9 студии, 61 статии в научни списания и редактирани колективни томове.

В обявения конкурс доцент Василева кандидатства с 83 публикационни участия, от които хабилитационен труд, 2 глави в книги (една на английски), 8 самостоятелни студии (една на английски), 6 статии в реферирани списания, три от които в чуждестранни такива, индексирани в световни бази данни с научна информация, отново всички самостоятелни, 36 публикации в сборници, от които 25 самостоятелни, 3 преводни материала, 3 отзива за конференции и юбилейни събития, 3 резюмета на непубликувани доклади от научни конференции, 13 рецензии и 8 становища.

Научните публикации на доцент Василева са равномерно разпределени през годините, което свидетелства за системност и постоянство в изследователската работа и възходящо професионално развитие.

3. Отражение на публикациите в научната литература (цитиране)

В научната литература са регистрирани общо 61 цитирания на 20 научни публикации на доцент Василева, от които 59 цитирания в български научни издания (дисертации, книги и статии) и 2 цитирания в чуждестранни списания с импакт фактор и индексирани в Scopus.

4. Учебна дейност

Преподавателската дейност на доцент Василева е впечатляваща по обем и разнообразие и основно фокусирана в областта на детската невропсихология. От 1985 г. до сега е преподавала 15 учебни дисциплини в ОКС „бакалавър“, и/или „магистър“ на специалностите „Логопедия“ и

„Специална педагогика“ в Софийски университет, като лекционния курс „Clinical linguistics“ доцент Василева води на английски език. В ОКС „бакалавър „ и/или „магистър“ на същите специалности в Шуменски университет доцент Василева преподава 7 учебни дисциплини. В НБУ е водила лекционен курс „Диагностика и терапия на детския аутизъм“, в Пловдивския университет – лекционен курс „Консултиране при емоционални и поведенчески разстройства“, и в Скопски университет, Република Македония – лекционен курс „Диагностика и терапия при афазия“.

5. Научно ръководство, рецензии, участия в научни съвети и научни журита

Доцент Василева е била научен ръководител на 10 докторанти и втори научен ръководител на двама докторанти. От тях 4 са защитили дисертационните си трудове, 4 са отчислени с право на защита, а останалите 4 продължават докторантското си обучение под нейно ръководство. От 2006 г. досега е била ръководител на две магистърски програми „Логопедия“, едната от които за чуждестранни граждани. Доцент Василева е била научен ръководител на над 150 дипломни работи на български език на студенти в ОКС „бакалавър“ или „магистър“ и на над 40 на английски език на чуждестранни студенти в ОКС „магистър“ на специалностите „Логопедия“ и „Специална педагогика“. Рецензирала е над 120 дипломни работи на студенти от същите специалности, включително на обучавани на английски език. Участвала е в комисии за защиты на дипломни работи, държавни изпити, конкурси за докторанти и асистенти, и за изпити по специалността. Била е член на разширени научни съвети по хабилитация и на журита по защиты на докторски дисертации; рецензент в процедури по научно и академично развитие; рецензент на статии в списание „Език и литература“, в списание „Специална педагогика“ и на

студии в Годишника на ФНПП; рецензент на 3 книги, 1 учебник и 4 монографии, една от които на английски, и редактор на 1 монография, 1 книга и 1 сборник с научни трудове на ШУ; рецензент на Сборника с доклади от научни конференции.

6. Образователни научни проекти

Доцент Василева е участвала в 14 образователни и изследователски проекти, включително по програма „Фар“ и програма „Развитие на човешките ресурси“, което доказва нейната екипна научна активност.

7. Друга професионална и административна активност

Доцент Василева членува в Американската асоциацията за наука и технологии (American Association of Science and Technology). Член е на редакционната колегия на списание „Специална педагогика“. Владее руски и английски език.

8. Научни приноси

Научната продукция на Нели Василева след конкурса за доцент е голяма по обем, предвид че е самостоятелен автор на 43 от общо 53 научни публикации с които участва в конкурса за „професор“. Тези стойностни научни трудове съдържателно се фокусират върху две основни теми: нарушения на развитието и невропсихологични аспекти на логопедията, като в тях се открояват следните значими научни приноси:

- Теоретично систематизирано обобщаване на съществуващите теоретични модели за обяснение на етиологията, патогенезата и динамиката на симптомите на аутизма, представено в контекста на сравнителния анализ на концептуализирането му в западната и руската школи;

- Подпомагане на диагностичното оценяване на аутизма чрез извеждане на критерии за ранна диагноза (0 – 3 г.) и диференциална

диагноза с други нарушения на развитието, на базата на систематизиран анализ на ранната симптоматика на аутизма, с акцент върху проявите на нарушено езиково и говорно развитие и нарушено развитие на двигателните и праксисни функции, в качеството им на патогномонични симптоми на нарушението;

- Разработване на авторски модел на диагностична карта за ранна идентификация на нарушенията от аутистичния спектър, с извеждане на критерии за тристепенна количествена оценка и изчисляване на Коефициент на аутизма, особено полезна за логопедичната и специално-педагогическата практика;

- Представяне на задълбочен сравнителен анализ на сходствата и различията в научните подходи за концептуализиране на нарушенията на езиковото развитие във водещите в светалогопедични школи; аргументиране на необходимостта от сближаване на понятийната и терминологична система на логопедията и невропсихологията, и въвеждането на невропсихологичните модели на анализ на детските езикови нарушения в логопедията;

- Подпомагане на логопедичната диагностика и терапия на нарушеното езиково развитие чрез: изводи, основани на подробно теоретично описание на дефицитите в номинацията при деца с нарушено езиково развитие, с акцент върху особеностите при овладяване на нова лексика и детерминиращите я фактори; изводи и препоръки, основани на собствено проучване на статуса на невербалния интелект при деца с нарушено езиково развитие, индикиращо ключовата му роля за диференцирането на първичните и вторични езикови нарушения; изводи, относно динамиката на формиране на семантично-понятийната система при 6-7 годишни деца с първична езикова патология, базирани на данни от собствено лонгитюдно проучване;

- Представяне на обобщена и изчерпателна информация за практическите измерения на придобитите езикови нарушения – афазиите, и описание на най-често срещаните от пациентите и семействата им психосоциални и битови проблеми; прилагане на различен от традиционния подход на диференцирано описание на симптомите на нарушения на експресивната и импресивна форми на устната и писмена реч при различните афазични синдроми; подчертано стойностно за логопедичната практика описание на терапевтичните подходи при всеки афазичен синдром, с прилагане на конкретни вербални и невербални задачи за упражнение;

- Формулиране на актуални за педагогическата практика изводи и препоръки относно превенцията, ранната диагностика и терапията на нарушенията в ученето, изведени на базата на многопластов и многоаспектен анализ на основните концепции за дизонтогенезата на писмения език от позициите на различни науки и на резултатите от собствени проучвания;

- Представяне на данни от собствени оригинални за нашата невропсихологична наука проучвания на възрастовата динамика (и нейната детерминираност от факторите „пол“ и „населено място“) на когнитивни функции, чиито дефицити се считат за обуславящи появата на дислексична симптоматика, а именно, езикова компетентност, вербална памееет, невербален зрителен гнозис, мануален и динамичен праксис, фонеман гнозис, при представителни извадки на типично развиващи се деца в предучилищна възраст;

- Апробиране на батерия от невропсихологични проби за ранна диагностика на предиктори на академични трудности;

- Представяне на холистична визия на Детската невропсихология като самостоятелно направление в невропсихологичната наука с ключово

значение в анализа на патогенетичните механизми на нарушенията на развитието;

- Представяне на новоформиращото се невропсихологично направление *Невропсихология на нормата*, което изучава индивидуалните различия във формирането на когнитивните функции и тяхната обусловеност от генетични и средови фактори, и чието развитие би допринесло съществено за обективизиране на диагнозата на развитийните нарушения и оптимизиране и индивидуализиране на терапевтичните подходи и методи;

- Обосноваване на необходимостта от включване на социален педагог в екипа, който работи по интегрирането на деца с увреждания;

- Представяне на оригинални данни за ефекта на интернет-игрите върху когнитивното функциониране и поведение на детето и за връзката му със синдрома на дефицит на внимание и хиперактивност.

Представеният от доцент Василевахабилитационен труд “Детска невропсихология“, се откроява като един от най-оригиналните научни приноси на разгърнатата ѝ научно-изследователска дейност. Монографията представлява синтез на научните публикации на доцент Василева по проблемите на детската невропсихология, който е разширен и дообогатен с нова и подчертано полезна както в теоретичен, така и в практически аспект информация. В първата част на монографичния труд доцент Василева прави първата у нас подробна презентация на научния статут на Детскатаневропсихология, а впоследствие и на Невропсихологията на индивидуалните различия като едно от най-новите ѝ направления. Не мога да не подчертая, с обяснимо пристрастие, специалното внимание, което е отделено на значението на патерна на функционалната латералност, и в частност на ръкостта, катоинициатор на индивидуални различия във формирането на висшите психични функции и в когнитивното процесирание. Доцент Василева представярезултатите от собствено

машабно проучване на честотата на разпространение на ръкостта в предучилищна възраст сред българската популация и нейната детерминираност от факторите „възраст“, „пол“ и „населено място“, осигурявайки допълнително доказателство за разглеждането на леворъкостта като един от възможните варианти на нормалната онтогенеза.

Във втората част на монографията доцент Василева проследява закономерностите и периодите в типичната невропсихична онтогенеза. До момента в българската литература липсва подобен систематизиран и широкообхватен преглед на съвременните емпирично базирани знания и предположения относно възрастовата динамика на структурното изграждане и функционално развитие на детския мозък и факторите, които ги детерминират и модулират. Аналитичното представяне на особеностите и периодизацията в развитието на основните висши психични функции, което Нели Василева прави, е несъмнен научен и практически принос, тъй като параметрирането на невропсихичния профил на „нормата“ води до по-ясното открояване на граничните случаи на леки отклонения в развитието на висшите психични функции, а оттук – и до улесняване и обективизиране на диагнозата на техните дефицити.

Вероятно най-стойностна, поради подчертаната си практическа приложимост, е третата част на монографичния труд, която представя първия в нашата литература обстоен преглед на методите за невропсихологична диагностика и невропсихологично базирана когнитивна терапия на водещите световни школи и на българската невропсихологична школа. Това прави монографията не само ценен източник на нова научна информация по проблемите на детската невропсихология, но и полезен наръчник на специалистите, работещи в сферата на невrorазвитийните нарушения.

9. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки и препоръки към научната и педагогическа дейност на кандидата доцент дпсн Нели Василева.

10. Заключение

Обемът на представената научна продукция изцяло покрива изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“ според Правилника за устройството и дейността на СУ „Св. Климент Охридски“ и Закона за развитие на академичния състав на Република България.

Научната и преподавателската дейност на доцент Василева е интензивна, разнообразна и с високо качество. Видимо тя е изграден преподавател и научен работник, който непрекъснато се стреми да се усъвършенства.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни публикации анализ на тяхната значимост и научно-приложни приноси в областта на Логопедията и Детската невропсихология, с категорична убеденост давам своя положителен вот за избора на доцент дпсн Нели Василева за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика - Логопедия).

Благоевград,

15. 08. 2018 г.

/доц. д-р Иванка Асенова/